

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 475/2023-43

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a sudcov Ivana Fiačana a Petra Molnára (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou Martin Ontkovič, s. r. o., Pribinova 25, Bratislava, IČO: 53 008 090, v mene ktorej koná advokát Mgr. Martin Ontkovič, proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 20Co/112/2018-478 z 28. mája 2020 a rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/170/2021 z 28. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 2. júna 2023 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa, ktorou namieta porušenie svojho základného práva základného vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a právo na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) napadnutými rozsudkami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Napadnuté rozsudky žiada zrušiť a vec vrátiť Krajskému súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) na ďalšie konanie a priznať im trovy konania.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol žalobcom v konaní o zaplatenie sumy 15 933,08 eur s príslušenstvom. O žalobe sťažovateľa rozhodol Okresný súd Humenné (ďalej len „okresný súd“) naposledy v poradí tretím rozsudkom č. k. 8C/81/2005-435 z 28. februára 2018 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“), ktorým žalovaného zaviazal zaplatiť sťažovateľovi sumu 7 438,32 eur s úrokom z omeškania v sume 265,55 eur a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. V odôvodnení svojho rozhodnutia na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru,

že došlo k uzavretiu zmluvy o pôžičke zo 17. júla 2002 a k uzavretiu kúpno predajnej zmluvy z 9. apríla 2003, čo bolo medzi stranami nesporné. Nesporným bolo aj to, že sťažovateľ poskytol sumu 400 000 korún slovenských v súlade s tým, čo uvádzala zmluva o pôžičke. Zo zmluvy o pôžičke vyplývalo, že so súhlasom sťažovateľa mohol žalovaný splatiť túto pôžičku aj prevodom vlastníckeho práva ku konkrétnym nehnuteľnostiam, tým istým ako boli predmetom kúpno predajnej zmluvy. Kúpno predajná zmluva bola uzavretá vo forme notárskej zápisnice. Súčasťou tejto notárskej zápisnice bolo aj prehlásenie, že k zaplateniu kúpnej ceny nehnuteľností (255 913 korún slovenských určených na základe znaleckého posudku, pozn.) došlo pred podpísaním zmluvy bez účasti notára. Z uvedeného skutkového základu okresný súd vyvodil, že pôvodne dohodnutá cena nehnuteľností bola zhodná so sumou pôžičky, teda 400 000 korún slovenských. Uzavretím kúpno predajnej zmluvy došlo k modifikácii kúpnej ceny nehnuteľností na sumu 255 913 korún slovenských. Keďže okresný súd nemal za preukázané, že skutočne došlo aj k prevzatiu kúpnej ceny nehnuteľností tak, ako to uvádzala kúpno predajná zmluva vo forme notárskej zápisnice, bol toho názoru, že došlo k splateniu pôžičky zo strany žalovaného v sume 255 913 korún slovenských, a to prevodom nehnuteľností. Žalovaný zostatok pôžičky neuhradil, preto ho súd zaviazal na úhradu sumy 7 438,32 eur.

3. Proti rozsudku súdu prvej inštancie podali strany sporu odvolanie, o ktorých rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom č. k. 20Co/112/2018-478 z 28. mája 2020 (ďalej len „rozsudok odvolacieho súdu“) tak, že potvrdil rozsudok vo výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti, vo vyhovujúcej časti rozsudok zmenil tak, že žalobu zamietol. V relevantnej časti odôvodnenia svojho napadnutého rozsudku krajský súd poukázal na prejednací zásadu, povinnosť tvrdiť a dôkaznú povinnosť. Hodnotiac skutkový stav, dospel k záveru, že ak súd prvého stupňa vyhodnotil právny vzťah medzi účastníkmi ako zmluvu o pôžičke, nebral do úvahy dohodu zmluvných strán o tom, že pôžička môže byť v plnom rozsahu splatená prevodom konkrétne špecifikovaných nehnuteľností. O tom, že žalovaný na žalobcu tieto nehnuteľnosti skutočne previedol, nie sú pochybnosti. Prevodom týchto nehnuteľností mala byť v zmysle uzavretej zmluvy splatená pôžička v plnej výške. Prevzatie sumy 255 913 Sk nebolo preukázané, keďže žalovaný poprel prevzatie kúpnej ceny a sťažovateľ neprodukoval žiaden dôkaz v tomto smere. V nadväznosti na to odvolací súd konštatoval, že zo strany žalovaného nebolo možné preukazovať neprevzatie kúpnej ceny, dôkazné bremeno týkajúce sa odovzdania kúpnej ceny ležalo na sťažovateľovi aj vzhľadom na tvrdenie, že kúpna cena mala byť vyplatená pred podpisom zmluvy bez účasti notára, a obranu žalovaného, ktorý od počiatku tvrdil, že k prevzatiu kúpnej ceny nikdy nedošlo. Uvedenému zodpovedali aj výsledky vykonaného dokazovania, z ktorých je zrejmé, že na to, aby mohli popri sebe obstáť zmluva o prevode nehnuteľností a zaplatenie pôžičky, sa vyžadoval ďalší právny úkon, ktorým bolo zaplatenie kúpnej ceny. Faktické odovzdanie kúpnej ceny žalovanému sťažovateľ v konaní nepreukázal, čo bolo dôvodom na zmenu napadnutého rozsudku. Krajský súd uzavrel, že sťažovateľ neunesol dôkazné bremeno vo vzťahu k odovzdaniu sumy 255 913 korún slovenských, preto nemohol byť úspešný so svojou žalobou a za skutočnú kúpnu cenu bolo potrebné považovať sumu 400 000 korún slovenských. Krajský súd dospel k záveru, že skutočnou vôľou zmluvných strán bol prevod nehnuteľnosti za cenu 400 000 korún slovenských, pretože je ťažko predstaviteľné, že za stavu, ak žalovaný dlhoval sťažovateľovi po splatnosti 400 000 korún slovenských, mal sťažovateľ bez ďalšieho vyplatiť žalovanému ďalšiu sumu 255 913 korún slovenských za nehnuteľnosti, ktoré mohli byť splatené pôžičkou. Preto

uzavrel, že k dohode o zmene kúpnej ceny nedošlo. Zároveň dospel k záveru, že kúpnopredajná zmluva bola len formálno-právny úkon na zavŕšenie prevodu nehnuteľnosti vyplývajúcej zo zmluvy o pôžičke. Kúpna zmluva označená ako zmluva o pôžičke s dohodnutou kúpnou cenou 400 000 korún slovenských sama osebe nebola vkladu schopnou listinou, preto strany uzatvorili kúpnu zmluvu s kúpnou cenou 255 913 korún slovenských. Sťažovateľ neunesol dôkazné bremeno o odovzdaní tejto sumy žalovanému a zároveň v danom prípade nemohlo ísť ani o bezdôvodné obohatenie.

4. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal sťažovateľ dovolanie, o ktorom rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) napadnutým rozsudkom sp. zn. 4Cdo/170/2021 z 28. februára 2023 (ďalej len „rozsudok dovolacieho súdu“) tak, že dovolanie zamietol. Dovolanie bolo založené na nesprávnom právnom posúdení veci podľa § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keď sťažovateľ tvrdil, že pri posudzovaní presunu dôkazného bremena v súvislosti s otázkou, či došlo k preukázaniu zaplatenia kúpnej ceny, došlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Najvyšší súd v odôvodnení svojho napadnutého rozsudku konštatoval, že sťažovateľ vychádzal z názoru, že spísanie notárskej zápisnice je absolútny a nespochybniteľný dôkaz, pričom žalovaný mal v konaní preukázať skutočné neodovzdanie peňazí a ak toto nepreukázal, nemohol potom uniesť dôkazné bremeno. Po rekapitulácii dôvodov uvádzaných odvolacím súdom najvyšší súd konštatoval, že zvolená interpretácia procesného inštitútu dôkazného bremena je podľa názoru dovolacieho súdu správna a odpovedajúca skutkovému stavu. Pokiaľ ide o namietaný odklon od konkrétnych rozhodnutí dovolacieho súdu sp. zn. 4Cdo/13/2009 a sp. zn. 10Sžd/20/2011, dovolací súd dospel k záveru, že k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu nedošlo s poukazom na rozhodnutie sp. zn. 6Cdo/81/2010 z 31. mája 2010 a tzv. negatívnej dôkaznej teórie, v zmysle ktorej neexistencia (niečoho) majúca trvajúci charakter sa zásadne nepreukazuje. V nadväznosti na to dospel k záveru, že od žalovaného nebolo možné očakávať preukázanie neprevzatia finančných prostriedkov, keďže danú skutočnosť nie je možné preukázať a správne odvolací súd preniesol dôkazné bremeno na sťažovateľa, ktorý tvrdil, že finančné prostriedky žalovanému odovzdal. Odvolací súd správne vychádzal i zo skutočnosti, že podľa negatívnej dôkaznej teórie ak sa v notárskej zápisnici konštatuje, že kúpna cena mala byť vyplatená pred podpisom zmluvy bez účasti notára a žalovaný od počiatku výplatu namietal, tak bolo povinnosťou sťažovateľa jej výplatu preukázať. Vo vzťahu k rozhodnutiu sp. zn. 10Sžd/20/2011 uviedol, že označené dovolacie rozhodnutie skutkovo a právne nemalo relevantnú spojitosť s nosnými právnymi závermi odvolacieho súdu v posudzovanej veci, keď v namietanom rozhodnutí bola riešená otázka právnej fikcie doručenia.

5. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti rozsiahlo argumentuje v prospech porušenia svojich práv napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu, pričom odôvodnenie a závery odvolacieho súdu považuje za arbitrárne a nedostatočné. Svojím obsahom ide o totožnú argumentáciu, ktorú sťažovateľ uplatnil už v priebehu konania pred všeobecnými súdmi, najmä pred dovolacím súdom v rámci svojho dovolania. Pokiaľ ide o odôvodnenie namietaného porušenia označených práv rozhodnutím dovolacieho súdu, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti zotrval na svojom právnom posúdení veci. Z porušenia jeho označených práv nedostatočným a arbitrárnym prístupom dovolacieho súdu pri posúdení jeho výhrad a námietok vznesených v dovolaní vyvodzuje aj zásah do jeho hmotných práv (právo vlastníť majetok a ochranu vlastníctva).

II. Predbežné prerokovanie sťažnosti

II.1. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

6. Proti rozsudku krajského súdu bol sťažovateľ oprávnený podať dovolanie, čo aj využil. Dovolanie predstavovalo účinný prostriedok, prostredníctvom ktorého dovolací súd poskytoval ochranu právam zaručeným ústavou a medzinárodnými zmluvami, ktorých porušenie sťažovateľ namieta v ústavnej sťažnosti. Je tak naplnená ústavná podmienka na aktiváciu princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“), ktorý ústavnému súdu odníma právomoc konať a rozhodovať o ochrane označených základných práv i práva podľa dohovoru rozsudkom odvolacieho súdu.

7. Ústavný súd preto sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

II.2. K namietanému porušeniu práv napadnutým rozsudkom dovolacieho súdu:

8. Ústavný súd po preskúmaní veci v rámci námietok sťažovateľa považuje odôvodnenie napadnutého rozsudku za ústavne udržateľné.

II.2.1. K namietanému porušeniu procesných práv:

9. Zásadnou námietkou sťažovateľa bolo tvrdenie o preukázaní zaplatenia kúpnej ceny na základe dôkazu – kúpnopredajnej zmluvy uzavretej vo forme notárskej zápisnice, ktorá obsahovala vyhlásenie, že k úhrade kúpnej ceny došlo ešte pred uzavretím kúpnej zmluvy bez účasti notára. Vychádzajúc z formy uzavretia zmluvy, sťažovateľ bol toho názoru, že ide o verejnú listinu, a domáhal sa aplikácie § 205 CSP, podľa ktorého listiny, ktoré sú osobitným predpisom vyhlásené za verejné (notárska zápisnica), potvrdzujú pravdivosť toho, čo sa v nich osvedčuje alebo potvrdzuje, ak nie je dokázaný opak. Preto bol toho názoru, že v dôsledku uzavretia právneho úkonu vo forme notárskej zápisnice z jeho strany došlo k preukázaniu odovzdania kúpnej ceny tak, ako to uvádzala kúpnopredajná zmluva. V nadväznosti na to tvrdil, že žalovaný mal preukázať opak, a ak to nepreukázal, mal príslušný súd vychádzať z vyhlásenia obsiahnutého v kúpnopredajnej zmluve.

10. Sťažovateľ v dovolaní v nadväznosti na túto úvahu namietal, že došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci v otázke unesenia jeho dôkazného bremena, resp. v otázke presunu dôkazného bremena na sťažovateľa, v dôsledku objektívnej nemožnosti preukazovania neexistencie skutočnosti, ktorá sa v princípe nepreukazuje. V tomto smere poukázal na dve rozhodnutia dovolacieho súdu, ktoré mali byť pri riešení tejto otázky relevantné a mali zakladať ustálenú rozhodovaciu prax. Pokiaľ ide o rozhodnutie sp. zn. 4Cdo/13/2009, najvyšší súd odcitoval relevantnú úvahu k časti predmetného rozhodnutia (bod 16 rozsudku dovolacieho súdu) a dospel k záveru, že k odklonu nedošlo.

11. Ústavný súd konštatuje, že záver najvyššieho súdu, že k odklonu od záverov uvedených v rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/13/2009 nedošlo, je v kontexte relevantného právneho záveru uvedeného v namietanom rozhodnutí ústavne konformný. Totiž tam uvedený právny záver sa v prvom rade týka súkromnej listiny a vychádza z iného, ani analogicky neaplikovateľného skutkového stavu. Obdobne uvedené platí aj pre druhé sťažovateľom označené rozhodnutie najvyššieho súdu, pri ktorom najvyšší súd konštatoval, že nemalo relevantnú spojitosť s nosnými právnymi závermi odvolacieho súdu v posudzovanej veci, keď v namietanom rozhodnutí bola riešená otázka právnej fikcie doručenia. Aj tento záver možno považovať za ústavne súladný a vecne správny.

12. Ústavný súd dáva sťažovateľovi za pravdu v tom, že dovolací súd sa nevyrovnal s jeho výslovným argumentom, že ním produkovaný dôkaz o zaplatení kúpnej ceny mal povahu verejnej listiny, a preto v zmysle § 205 CSP podmienkou na vyvodenie iného záveru (t. j. záveru o tom, že kúpnu cenu pred podpisom kúpnej zmluvy nezaplatil) bolo dokázanie opaku toho, čo je vo verejnej listine uvedené. Sťažovateľ sa však mylí, ak tvrdí, že záver všeobecných súdov, že svoje dôkazné bremeno o zaplatení kúpnej ceny neunesol, je založený len na tom, že dokázanie opaku by odporovalo tzv. negatívnej dôkaznej teórii, a na tom, že žalovaný v spore o zaplatenie pôžičky (t. j. predávajúci v kúpnej zmluve) od počiatku popieral prevzatie kúpnej ceny. Z odôvodnení rozhodnutí odvolacieho súdu a dovolacieho súdu vyplýva, že k záveru, že prevod vlastníctva k nehnuteľnostiam bol plnením zmluvy o pôžičke, dospeli vyhodnotením všetkých vykonaných dôkazov v ich vzájomnej súvislosti. Tvrdenie sťažovateľa o zaplatení kúpnej ceny sa ako jediné „vymyká“ z inak konzistentných skutkových zistení súdu, ktoré svedčia v prospech žalovaného, a negácia predmetného tvrdenia žalobcu súdom je logicky a udržateľne odôvodnená. V rámci všetkých skutkových zistení konajúcich súdov sa tak nenaplnenie sťažovateľovho očakávania procesného úspechu založeného striktnie na spísaní kúpnej zmluvy vo forme notárskej zápisnice nejaví ako nespravodlivé. S prihliadnutím na uvedené ústavný súd nevzhliada v už uvedenom pochybení dovolacieho súdu ústavnoprávnu intenzitu.

13. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

II.2.2. K namietanému porušeniu hmotných práv:

14. Ústavný súd, vychádzajúc zo zisteného skutkového stavu všeobecnými súdmi a z rozhodných okolností veci, ako aj zo záveru o zjavnej neopodstatnenosti námietok vo vzťahu k procesným právam, že namietané porušenie hmotných práv v okolnostiach posudzovanej veci nemá reálny základ, preto dospel k záveru, že neexistuje relevantný súvis medzi namietanými právom sťažovateľa vlastniť majetok a na ochranu vlastníctva na jednej strane a napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu na strane druhej. Na základe uvedeného sťažnosť sťažovateľa aj v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

15. V dôsledku odmietnutia ústavnej sťažnosti v celom rozsahu sa už ústavný súd ostatnými návrhmi obsiahnutými v sťažnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. októbra 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu